

Александров В. А.,
курсант 4-го курсу навчально-наукового
інституту № 1 Національної академії
внутрішніх справ
Науковий керівник: професор кафедри
кримінального права Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних
наук, професор *Кришевич О. В.*

ПРИМУСОВІ ЗАХОДИ ВИХОВНОГО ХАРАКТЕРУ: ВІТЧИЗНЯНИЙ І ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Відповідно до ст. 9 Закону України «Про міжнародні договори України» ратифікація міжнародних угод, що стосуються прав, свобод та обов'язків людини і громадянина, викликає потребу в приведенні національного законодавства у відповідність до міжнародно-правових норм. Особливої актуальності це питання набуло внаслідок реалізації Україною положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами, якою були внесені суттєві зміни до норм про кримінальну відповідальність за злочини проти життя та здоров'я особи, злочини проти волі, честі та гідності особи та злочини проти статевої свободи та недоторканності [2]. Законом України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами» від 06.12.2017 р. (набрав чинності 11.01.2019 р.) була прийнята низка змін до кримінального закону України, серед яких доповнення розділу III Кримінального кодексу України (далі – КК України) статтею 151-2 «Примушування до шлюбу». Заборона примушування до шлюбу міститься також в положеннях Сімейного кодексу України, згідно з якими шлюб ґрунтується на вільній згоді жінки та чоловіка, примушування жінки та чоловіка до шлюбу не допускається. Згідно із Сімейним кодексом України, шлюб ґрунтується на вільній згоді жінки та чоловіка; примушування жінки та чоловіка до шлюбу не допускається (ст. 24); кожен із подружжя має право припинити шлюбні відносини; примушування до припинення шлюбних відносин, примушування до їх збереження, у тому числі примушування до статевого зв'язку за допомогою фізичного або психічного насильства є порушенням права дружини, чоло-віка на свободу й особисту недоторканність і може мати наслідки, установлені законом (ст. 56). Згідно з ч. 1 ст. 3 Сімейного кодексу України, сім'я є первинним та основним осередком суспільства. Однією з підстав створення сім'ї є шлюб, яким

визначається добровільний союз жінки та чоловіка, зареєстрований у органі державної реєстрації актів цивільного стану [1].

Аналіз складу кримінального правопорушення передбаченого ст. 151-2 КК України дає можливість зазначити, що безпосереднім об'єктом примушування до шлюбу є воля, честь та гідність особи. Додатковим об'єктом можуть виступати також здоров'я, статева свобода та статева недоторканість. Диспозиція статті сформульована таким чином, що потерпілим від цього злочину може бути як жінка, так і чоловік будь-якого віку. Об'єктивна сторона характеризується активними діями в наступних формах: примушування особи до вступу в шлюб; примушування особи до продовження примусово укладеного шлюбу; примушування особи до вступу у співжиття без укладання шлюбу; примушування особи до продовження співжиття без укладання шлюбу; спонукання з метою вступу у співжиття без укладання шлюбу особи до переміщення на територію іншої держави, ніж та, в якій вона проживає; спонукання з метою продовження співжиття без укладання шлюбу особи до переміщення на територію іншої держави, ніж та, в якій вона проживає. Шляхом аналізу вищенаведених форм, в яких має прояв примушування до шлюбу, можна зауважити, що він є формальним за складом, оскільки закінченим не обов'язкове настання суспільно небезпечних наслідків у вигляді, наприклад, реєстрації шлюбу.

Враховуючи вищевикладене доходимо до висновку, що стаття «примушування до шлюбу» сформульована некоректно, оскільки не визначає «примус», тому слідчий зможуть користуватися нею на власний розсуд. Недоліком є те, що законодавець не вказує, що слід розуміти під «примушуванням» та «спонуканням», оскільки це значно ускладнює застосування норми на практиці. Крім того, не вирішено однозначно питання чи є кримінальним правопорушенням примушування особи до продовження вільно укладеного шлюбу. Скажімо, під цю статтю може підпасти шантаж чоловіка вагітністю, якщо при цьому жінка погрожує позбавити батька можливості бачитись із дитиною.

Список використаних джерел

1. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 № 2947-III-ВР. Відомості Верховної Ради України. 2002. № 21. Ст. 135.
2. Кримінальний кодекс України / ВР України від 29.06.2001 – 2001 р., № 25, ст. 131.
3. Васильєв А.А. Реалізація положень Стамбульської конвенції в законодавстві України про кримінальну відповідальність: системно-правовий аналіз внесених змін і доповнень. Порівняльно-аналітичне право. 2019. № 1. С. 279–284. URL: http://www.pap.in.ua/1_2019/83.pdf.